

Naslov originala

Elfriede Jelinek

Lust

© Elfriede Jelinek 1989

Uz podršku

Bundesministerium für Kunst und Kultur

urednik izdanja

Flavio Rigonat

U podrumu skrovitome
Voljenoga moga pih, i dok izlazih
i u onom se dolu nalazih,
na sve stvari zaboravih,
i stado što ga čuvah, izgubih.

sv. Jovan od Krsta

1.

Razapinju se zavese između žene u njenom kućištu i drugih koji takođe imaju sopstveni dom i sopstvenosti. I siromašni imaju svoja stalna prebivališta u kojima su njihova ljupka lica sabrana u jedno, i razlikuju se samo po onom što je uvek isto. Dok ukazuju na svoje veze s direktorom koji je, dok diše, njihov večni otac, oni u tom položaju tonu u san. A muškarcu koji im istinu toči kao svoj dah, i čija je vladavina nešto što se podrazumeva, sad je dosta žena, pa na sav glas viče da mu treba samo ta jedna, njegova. Neuk je kao drveće koje ga okružuje. I oženjen. To je protivteža njegovim zadovoljstvima. Bračni drugovi ne crvene jedno pred drugim, smeju se, oni su jedno drugom bili i ostali sve.

Zimsko sunce je trenutno slabo, i deprimira čitavu jednu generaciju mladih Evropljana koja ovde odrasta ili dolazi ovamo na skijanje. Deca fabričkih radnika: ona bi mogla da spoznaju svet u šest sati izjutra, kad odu u štalu i za životinje postaju jezivi stranci. Žena odlazi u šetnju sa svojim detetom. Ona sama vredi više od polovine svih tela ovde, druga polovina radi podređena muškarcu u fabrici papira, nakon što se oglasi fabrička sirena. A ljudi

se upravo drže onog što im je najbliže, onog što se prostire neposredno pod njima. Žena ima veliku čistu glavu. U šetnji je s detetom dobrih sat vremena, ali dete, opijeno svetlošću, više bi volelo da postane bezosećajno baveći se sportom. Ako ga nakratko ispustiš iz vida, ono već baca svoje male kosti po snegu, pravi grudve i gađa se njima. Tlo izgleda kao da je sveže ukrašeno krvlju. Na zavejanom putu počupano ptičje perje. Prikradajući se na sve četiri, neka kuna ili mačka odigrala je predstavu svoje prirode, neka životinja je pojedena. Leš je odvučen. Ženu su iz grada doveli tu gde njen muž upravlja fabrikom papira. On se ne ubraja u lokalno stanovništvo, on je jedini koji se broji. Svuda po putu prska krv.

Muškarac. On je jedna prilično velika prostorija u kojoj je još uvek moguće govoriti. A i sin bi već morao početi da uči sviranje na violini. Direktor ne zna svoje radnike pojedinačno, ali zna njihovu ukupnu vrednost, pomoz bog svima! Oformljen je radnički hor koji se finansira dobrovoljnim priložima da bi se direktor zanimao dirigovanjem samom sebi. Hor se autobusima vozi svuda, da bi ljudi mogli da kažu: bilo je neponovljivo. Zato često svraćaju u manje gradove, gde neodmerenih koraka i s neumerenim željama idu da razgledaju provincijske izloge. U salama se hor vidi s prednje strane, zadnja strana okrenuta je zidu. I pticu dok leti vidimo samo s donje strane. Opreznim, prilježnim koracima, pevači izviru iz iznajmljenog autobusa koji se puši od njihovog smrada, i odmah isprobavaju svoje glasove na suncu. Oblaci pesme uzdižu se pod nebeskim svodom dok se dovode zatvorenici. U međuvremenu, njihove porodice žive bez

oca i s malim prihodima. Očevi jedu kobasice i piju pivo i vino. Upropašćavaju svoje glasove i čula, jer i jedne i druge nepromišljeno koriste. Šteta što su tako skromnog porekla. Orkestar iz Graca mogao bi da zameni svakog od njih, ili pak da ga podupre, zavisi od raspoloženja. Ti užasno slabi glasovi, u omotaču od vazduha i vremena. Direktor želi da radnici svojim glasovima idu u prošnju da bi se njemu obezbedio novac. Čak će i beznačajnima pružiti priliku ako primeti njihov muzički talenat. Hor je direktorov hobi, pa se o njemu vodi posebna briga. Ako nisu na putu, horisti su u svojim štalama. Direktor ulaže čak i sopstveni novac kad dođe do krvavih, smrdljivih kvalifikacija na regionalnom nivou. Trudi se da on i njegovi pevači potraju duže od prolaznog trenutka. Muškarci, te građevine povrh zemlje, večito bi nešto da grade. Da bi njihove žene mogle da ih pamte po njihovim delima kad odu u penziju. Ali vikendom i ta nebeska stvorenja pokazuju svoje slabosti. Tada se ne penju na građevinske skele, već na kafanski podijum, i pevaju pod prisilom, kao da bi mrtvi mogli da ustanu i nagrade ih aplauzom. Muškarci žele da budu viši, a to isto žele i njihova dela i vrednosti. Njihovo uzdizanje.

Žena ponekad nije zadovoljna tim mrljama koje joj otežavaju život: mužem i sinom. Sin, slika u boji, zaista jedinstveno dete, kao za reklamu. Trči za ocem da bi i sam mogao da postane muškarac jednog dana. A otac mu gura violinu pod bradu tako da pljuvačka pršti iz usta. Svojim životom žena odgovara da sve bude potaman i da svima bude dobro jednom uz drugo. Preko te žene muškarac se produžio u večnost. Gledalo se da žena ima

što bolje poreklo, i ona se u večnost produžila preko deteta. Dete se lepo ponaša, sem u sportu, gde divlja i vodi glavnu reč među drugovima koji su ga, jednoglasno, odabrali za lestve koje će ih odvesti u nebo punog radnog vremena. Niko ne može tako lako da oduva njegovog oca. On upravlja fabrikom i svojim pamćenjem po čijim džepovima kopa tražeći imena radnika koji pokušavaju da se oslobode pevanja u horu. Dete se odlično skija, seoska deca svisnu od njegovog skijanja. Potpuno su van sebe. Žena u svojoj kućnoj haljini, koju svaki dan pere, ne staje više na skije, ne, sada se uz njene blažene obale usidrilo dete, ali ono stalno beži odatle da bi svoj žar prenelo na siromašne u njihovim kućercima. Hoće da ih zarazi svojim poletom. U svojoj lepoj odeći želi da putuje svetom. A otac je pun kao svinjska bešika, on peva, svira, viče, jebe. Njemu za volju hor se vozi preko brda i dolina, od kobasica do pečenja, a usput i peva. Hor ne pita šta će zauzvrat da dobije, ali se zna da njegovi članovi nikada neće biti skinuti s platne liste. Kuće su opremljene svetlim nameštajem, tako da se i na struji može uštedeti! Da, takav nameštaj čini dom svetlijim, a pesma jelo ukusnijim.

Hor je upravo stigao. Stariji meštani, koji bi da pobegnu od svojih žena, a ponekad čak i same žene sa svojim ukrućenim loknama (sveta moć seoskih frizera, koji lepe žene začinjavaju jačim prstohvatom trajne ondulacije!), izlaze iz vozila i slavlje počinje. Uostalom, hor mora pred nekim da peva. Nedeljom, direktorova žena mirnim korakom prolazi do prvog reda. U samostanskoj crkvi, gde Bog, koji na slikama izgleda ljutito, razgovara s njom.

Starice koje tamo kleče već znaju šta sledi. Znajú kako će sve to da se završi, ali još uvek nisu uspele da nađu vremena i nauče nešto. Sad hode putem krsta, prebacujući se od jedne stanice do druge, kao s grane na granu, samo da bi što pre mogle da stanu pred Oca nebes., tog svetog člana trojstva. U rukama drže svoje mlitave kože, kako bi dokazale da su dostojne njegovog prihvatanja. Na kraju, vreme će stati, i utihnuće zvuk šljunkovitog taloga doživotnih spoznaja. Lepa je priroda u parku i pesma u gostionici.

Okružena svim tim planinskim masivima koja posećuju uvežbani sportisti, žena shvata da joj nedostaje čvrst oslonac, neka stanica na kojoj bi mogao da je čeka život. Porodica zna da prija, ali isto tako očekuje bogatu trpezu i žrtvovanje za praznike. Najvoljeniji ne mogu bez majke, pa blaženo sede na okupu. Žena se obraća svom sinu, prožima ga (loj, u kome se prepliću crvoliki bubrezi ljubavi) svojom tihom, nežnom drekom. Zabrinuta je za njega, štiti ga svojim mekim oružjem. A on, što je stariji, kao da svakim danom sve više umire. Sina ne raduje majčino jadikovanje, odmah traži da mu kupe poklon. U tim kratkim prepirkama pokušavaju da se nagode: prodavnicom igraćaka ili sportske opreme. Brižno se majka baca preko sina, ali isto tako nastavlja da teče kao potok čiji žubor nestaje negde u dubini. Ona ima samo to jedno dete. Muž se vraća iz svoje kancelarije, i ona se odmah šćućurila da njegova čula ne bi namirisala ono što žele. Sa gramofona dopire muzika, i to ona iz doba baroka. Kad bismo mogli da ostanemo onakvi kakvi smo na fotografijama u boji s godišnjeg odmora, da se ne me-

njamo kako godine prolaze. Kunem vam se: ni trunke istine nema u onom što dete govori, ono samo gleda kako da šmugne, da nestane na svojim skijama.

Osim za vreme jela, sin gotovo i ne razgovara s majkom, iako ona, uz preklinjanje, preko njega navlači pokrivač od hrane. Majka mami dete u šetnju i za to plaća po minuti, jer mora da sluša lepo odeveno dete. Dete govori kao oni s televizije, koja je njegov osnovni izvor hrane. Ono sad opet izlazi, ne plašeći se, jer danas još nije gledalo užase na videu. Sinovi planina ponekad spavaju već u osam sati uveče, dok direktor spretnim rukama još jednom puni svoj motor umetnošću. Čiji je to moćniji glas što doziva sva stada na livadi da se probude? Čak i one umorne jadnike kad u zoru pogledaju preko na drugu obalu, gde bogataši imaju svoje vikendice. Mislim da se zove *Budilnik* radija Ö3, koji od šest ujutro pušta šlagere s trake, ti marljivi glodari koji nam već ujutru oglođu dan.

U hitlerovskim sobičcima po benzinskim stanicama sada su opet navalili jedni na druge, ti mali organi na uzicama, trošeći se pod svojim šarenim šesirićima kao pola porcije sladoleda. A to se uvek završi tako brzo, a tako dugo traje posao, postojan kao i stene oko njih. Beskrajnim ponavljanjima, ti ljudi naprosto mogu samo da se umnože. Taj gladni čopor vadi svoju alatku iza vratašaca koja su iz praktičnih razloga ugradili na svoja tela. Ti ljudi nemaju prozore, tako da ne moraju još i da gledaju svoje partnere. Drže nas kao stoku, a mi se još brienemo hoćemo li napredovati!

Krotki su putevi zemaljski. U porodici uvek jedan uzalud čeka ili strada u borbi za svoja prava. Ogroman trud majci uliva sigurnost, koju dete, pognuto nad instrumentom, iznova razara. Domaći se ovde više ne osećaju kao kod kuće. Moraju na počinak onda kad se u sportistima noćni život tek budi. Njima pripada dan, a pripada im i noć. Majka nadzire dete čučajući na bedemu svog doma, da detetu ne bi bilo suviše prijatno. Violina mu nije baš naklonjena. U katalogima istomišljenici prkosno koračaju sopstvenim putem, s namerom da jedni drugima natoče do vrha. Čitaju se oglasi lične prirode i svako se raduje sopstvenom malom svetlu koje će baciti u tminu tuđeg tela. Marljivi stolari života daju oglašavanje, nadajući se da će svoje pregrade uglaviti u nečiju mračnu nišu. Niko, u stvari ne bi smeo da postane višak samom sebi! Direktor čita oglašavanje i u specijalizovanoj prodavnici svojoj ženi naručuje pretinac u koji ona može da legne, rublje od crvene čipke s rupicama kroz koje probija sjaj zvezda. Muškarcu nije dovoljna samo jedna žena, ali bolest koja preči sprečava ga da izbacii žalac i posrče med. Jednog dana zaboraviće da mu njegov polni organ može doći glave, i tražiće svoj deo žetve: hoćemo da uživamo! Hoćemo da se rasprostremo! Komplikovan je položaj ljudi koji daju oglašavanje dok leže na svojim dušecima i opisuju staze kojima hode. Nadajmo se da njihov plamen neće zgasnuti, jer će onda i sami morati da se ugase i dožive razočaranje. Direktoruu nije dovoljna njegova žena, ali on, javna ličnost, upućen je sada na to malo vozilo. Pokušava ono najbolje: da živi i bude voljen. Deca ljudi koji su ispunili svoju svrhu, takođe opslužuju fabriku (privlače ih nevezani tabaci, od kojih se posle uvezuju

knjige). Nije ih prijatno gledati. Tek na zavijanje fabričkih sirena pokazuju znake života. Ali u isto vreme ponovo su izbačeni iz života, i kao slapovi, suvišni, padaju s visine svojih ušteđevina. Kormilo im je već oteto iz ruku, i sada, umesto njih, njihove žene brode u pravcu sigurne luke koju su muškarci svim silama nastojali da izbegnu i da miniraju. Oni su plod suvih čokota i brzo se proberu. Na dušeku ih obuzima želja za smrću, pa njihove žene padaju od njihove vlastite ruke (ili padaju u ruke države). Nemaju privatnost, jer nemaju lepe stanove. Oni su samo ono što na njima vidimo, ili što ponekad čujemo od hora. Ništa lepo. Oni mogu istovremeno da rade mnogo toga, a da ne uzburkaju vodu u bazenu pored kog se direktorova žena baškari u kupaćem kostimu, tamo gore u prirodi, neizmerno visoko i daleko od nas prosečnih potrošača.

Voda je plava i nikad ne miruje. Muškarac se vraća kući s posla. Smisao za lepo nemaju svi. Dete je popodne na nastavi. Direktor je sve prebacio na računar, hobi mu je kreiranje programa. Ne voli divljinu, nemušta šuma njemu ništa ne znači. Žena otvara vrata, i on uviđa da za njegovu vladavinu ništa nije suviše veliko, ali isto tako ništa ne sme da bude suviše malo, inače će to smesta morati da razglavi. Njegova pohlepa je iskrena i pristaje mu kao što detetu pristaje violina pod bradom. Voljeni se u kući susreću nekoliko puta, jer sve što rade dolazi im iz srca, i to ni pred kim ne skrivaju. Muž bi da sada bude sam sa svojom božanskom ženom. Siromasi moraju da plate pre nego što se iskrcaju u luku.

Žena nema vremena ni da trepne. Direktor je ne pušta da ode u kuhinju i pripremi nešto za jelo. Čvrsto je hvata za ruku. Prvo želi da joj očita bukvicu, zbog toga je otkazao dva sastanka. Žena otvara usta s namerom da ga odvrati. Ali setila se njegove snage i ponovo zatvara usta. Ovaj muškarac bi odsvirao svoju melodiju i u krilu stene, milovao bi violinu svojim gudalom tako da sve odjekuje. Uvek iznova ista pesma, taj iznenađujuće jeziv tresak, praćen namrgođenim pogledom. Žena nema srca da ga odbije, predaje se bez borbe. Muškarac je uvek spreman i raduje se sebi. I bogati i siromašni sebi mogu da priušte radostan dan, ali, nažalost, siromašni bogatima zavide na njemu. Žena se nervozno smeje dok se muškarac, ne skidajući kaput, namerno razgolitio pred njom. Bez ustručavanja vadi kurac. Žena se smeje još glasnije, ali odmah preplašeno stavlja ruku preko usta. Mogla bi još da dobije i batine. U njoj i dalje odzvanja muzika s gramofonske ploče na kojoj se njena osećanja i osećanja drugih u obliku Joh. Seb. Baha, najprikladnija za ljud. uživanje, vrte u krug. Napaljeni muškarac štrči iz svojih bodljikavih dlaka. Na taj način muškarci veličaju sebe i svoja dela, koja se, međutim, ubrzo urušavaju iza njihovih leđa kao kula od karata. Sigurnije stoji drveće u šumi. Direktor mirno govori o pički i o tome kako će je odmah pocepati. Kao da je pijan. Njegove reči lelujaju naokolo. Levom rukom čvrsto drži ženu za bok, a drugom joj preko glave skida odeću koja tobože ima svoju svrhu. Žena se koprca pod težinom muškarca. On glasno psuje zbog njenih hulahopki koje joj je odavno zabranio da nosi. Čarape su ženstvenije, i njihove rupe mogu mnogo bolje da se iskoriste, ako se ne pojave nove. Zas-

ladiće se njom odmah, i to bar dvaput, najavljuje on. Žene u svojim nadama žive od sećanja, muškarci, pak, od trenutaka koji im pripadaju i koji, ako ih brižljivo sakupljaju, mogu da se pretvore u gomilicu vremena koja, takođe, pripada njima. Muškarci noću moraju da spavaju, i tada ne mogu da pune svoje rezervoare. Oni su živa vatra i zagrevaju se (iznad sebe) u malim posudama. Pravo je iznenađenje da je ova žena postala neplodna zbog antibebi pilula koje je krišom uzimala, muškarčevo neutaživo srce nikada ne bi dozvolilo da iz njegovog uvek punog rezervoara ne kapne kapljica života.

Komadi odeće padaju poput uginulih životinja na gomilu pored žene. Muškarac, još uvek u kaputu, stoji sa svojim ukrućenim udom koji se pomalja iza nabora na pantalonama. Kao kamen obasjan snopom svetlosti. Hulahopke i gaćice stvaraju vlažan prsten oko ženinih kućnih papuča koje upravo izuva. Izgleda da je sreća omamila ženu, pa ništa ne shvata. Direktorova teška lobanja zariva se u njene stidne dlačice, on grize, njegovi apetiti uvek su spremni da nešto izvoljevaju kod nje. Uzima vazduh i, umesto svoje, pritiska sad njenu glavu na grlić svoje boce, da se i ona malo sladi. Noge su joj vezane. Muškarac je pipa po čitavom telu. Nabija joj glavu na svoj kurac, nestaje u njoj, i ugađajući sebi snažno je štipa za guzicu. Odguruje ženino čelo tako da joj potiljak neprijatno krcka, i srče joj stidne usne koje je skupio u snop da bi polako oživele pod njegovim mirnim pogledom. Ta će voćka već da sazri. Ako naslažemo ljud. navike jednu na drugu da bismo mogli da uberemo nešto s vrha, na kraju se ispostavi da nam to ipak ne prija.

Sve je ograničeno zabranama, vesnicima požude. Na malom brežuljku ne raste beskrajno mnogo toga. Naše granice ne sežu dalje od onog što smo u stanju da shvatimo, a svojim krtim krvnim sudovima ne možemo da shvatimo mnogo.

Muškarac ide dalje sasvim sam. Žena, međutim, neće moći da izdrži dugo u tom položaju koji ima u njegovoj kući. Koprca se i mora još malo da raskreči noge, dok joj on zubima bezobzirno kida nešto sa stomaka. Muškarac živi u paklu sopstvenog života, ali ponekad mora da izađe iz njega i ode na izlet na livadu. Žena se opire, ali samo naizgled. Mogla bi da dobije još koji šamar ako ospori dušu muškarca koja bi još snažnije da zablista. Popilo se prilično mnogo. Direktor se umalo ispraznio na svoje skupoceno okruženje u čijem polumraku besni zbog dijetalne hrane koju žena kuva za njega. Ona ne želi da ga pusti unutra. Muškarac se pritom oseća toliko velikim, većim od svih. Samo kad bi mogao bar malo da se istovari između stonih lampi, to bi ga rasteretilo, jer ipak on mora da nosi breme svih onih koji samo besmisleno niču, kao trava na obali, i ne misle na jutro kad treba da ustanu. Herman. Sada, nakon što je svoju ženu izuo iz cipela, prostire je preko stola u dnevnoj sobi. Svako može da zaviri unutra i da zavidi bogatašima na prelepim stvarima koje skrivaju tamo. Pritiska ženu o sto, a njene grudi, te velike tople lepinje, razdvajaju se. Muškarac podiže nogu u vlastitom vrtu, a onda izlazi i podiže je na svakom uglu na koji naiđe. Ni najmračniji kutak ne ostaje pošteđen. To je tako normalno, kao i činjenica da Eros od njihovih tankih drvaca strasti, koje

im je priroda podarila i tako ih prevarila, još nikada nije uspeo da rasplamsa snažniji ljubavni žar, kakav bar jednom žele da osete. Ne, direktor će ipak da odgovori na oglase, kako bi svoj ford imperium mogao da zameni za neki noviji, snažniji model. Samo da nema bojazni od te najnovije bolesti, gospodareva radionica nikada ne bi utihnula. I u stanu bi na crnoj tabli visila obaveštenja: požuda, beli poslanik parlamenta; moćni talasi prolaze kroz vreme, a i muškarci u svojoj moći večito nešto žele. Daljina im je mila, ali rado koriste i ono što im je pri ruci. Žena želi da pobegne, da se oslobodi tih smrdljivih okova u kojima venu njene bujne grudi. Izvučena je iz ništavila, i muškarac je svojim žigom svaki dan iznova poništava. Izgubljena je. On podiže njene noge iznad sebe kao da su lopate rovokopača. Sa stola pada nekoliko predmeta koji pripadaju detetu i uz mek prasak odskaču po tepihu. Muškarac je jedan od onih koji još uvek znaju da cene klasičnu muziku. Jednom rukom poseže za uređajem i uključuje ga. Čuje se muzika. Žena toliko toga mora da podnese dok drugi smrtnici žive od plate i rada, ali zar muzika nije sastavni deo svega toga? Direktor pritiska ženu svojom težinom. Da bi pritisnuo radnike koji se s posla radosno vraćaju kući na odmor, i obrnuto, dovoljan je njegov potpis, tako da ne mora leći na njih celim telom. A žalac na njegovim mudima ne spava nikad. Ali u grudima spavaju njegovi prijatelji s kojima je nekad išao u bordel. Obećava ženi novu haljinu dok sa sebe trga kaput i sako. Bije bitku s alkoholom, a kravata ga davi kao omča oko vrata. Htela bih sad na ovom mestu da opišem to drugim rečima! Maločas je veštima zahvatom upaljen stereo-uređaj, i sada s ploče tutnji muzika i

ubrzava direktora. Ručica gramofona poskakuje, jureći prema svršetku, ali se i direktorov kurac dobro drži! Njegovo zadovoljstvo treba da traje sve dok se ne dotakne dna i dok siromasi, iz kojih je ljubav isceđena i koji su izbačeni iz koloseka, ne budu morali da idu u službu za zapošljavanje. Sve mora da bude večno, i uz to bi još trebalo često da se ponavlja, tako govore muškarci zatežući uzde koje je nekada s puno ljubavi držala njihova majka. Da, samo napred. I sada taj muškarac kao podmazan ulazi u svoju ženu i izlazi iz nje. Na tom polju priroda nije mogla da se prevari, jer ipak ne bismo voleli da bilo šta drugo raste tu. Njih dvoje su pravi mesni kombinat, dok fabrički radnici, koji se dodatno bave poljoprivredom, lako zaplaču kad ostanu bez posla, čak se i razbesne kad njihove žene miluju iznenađenu stoku odabranu za klanje. Gospoda se rado družu sa smrću, jer pogon mora da nastavi s radom. I najsiromašnijima će ženski zagrljaji da priušte zadovoljstva u kojima mogu da postanu veliki, svakog dana od dvadeset dva sata nadalje. Ovom direktoru, međutim, sati nisu važni, jer i njih proizvodi u svojoj fabrici, a sati otkucavaju vrišteći do bola.

On ženu ujeda za grudi toliko da ga ona gura od sebe. To ga samo još više uzbuđuje, pa je udara u potiljak i čvršće joj steže ruke, svoje stare neprijateljice. On ne voli ni svoje slugu. Nabija svoj ud u ženu. Muzika trešti, tela marširaju. Gospođa direktorka pomalo gubi kontrolu, zato ne može nikako da se sabere. Muškarac je lav koji spava, i zato je bolje ne dirati ga i ne zvati ga da dođe kući dok je s poslovnim prijateljima. Oružje nosi ispod pojasa. Upravo je uz prasak ispalio metak. Sportski elan se